

Minneslista för parning och valpning

Förberedelse - Tikägaren bör sätta sig in i allt vad det innebär att ta en kull på sin hund. Svenska kennelklubben, SKK, har gett ut en bok om hunduppfödning i teori och praktik som är mycket bra. Den tar upp i princip allt du behöver veta och mer därtill. Den rekommenderar jag varmt. Även Lundeboka tar upp parning och valpning mycket bra, samt vad som är speciellt att tänka på då man har en Lundehund. Det är en bok som varje Lundehundägare bör ha i sin ägo. Dessutom är det viktigt att ha en erfaren uppfödare som mentor och samtalspartners.

Ålder och krav - Tiken måste vara minst 18 månader. Hon får inte ha fler än fem kullar under sin levnad och om hon har fått två kullar inom ett år, behöver hon vänta i minst 12 månader innan hon kan få ytterligare en kull. Om det är första gången hon används för avel, får hon inte vara äldre än 7 år. Alternativt behöver hon ett veterinärintyg som visar att hon är frisk och stabil för en första kull vid den åldern. Hanhunden måste ha båda testiklarna på plats. Om hunden har ställts ut finns detta dokumenterat. Om hunden inte har ställts ut, behöver en veterinär utfärda ett intyg om det.

RAS - Rasspecifik avelsstrategi tar upp viktiga punkter att förhålla sig till angående avel. RAS dokumentet finns att läsa på svenska Lundesällskapets hemsida (www.lundehund.se) under fliken Avel. Där finner du också regler och rekommendationer om inavelsgrad samt antal kullar och valpar. Riktlinjerna är att varje tik och hanhund bör få minst en kull, dock inte fler än 12 valpar totalt. Inavelsgraden bör ligga under 2,0% i 5:e generationen, helst så nära 0 % som möjligt.

Hälsa - Det är viktigt att tiken är frisk, i fin form och lagom i hull före parning. Om hon är underviktig, se till att få upp henne i vikt före parning. Om hon är lite överviktig är det bara bra, eftersom det signalerar att hon har tillräckligt med mat och är redo för en befruktning. Om hon är mycket överviktig bör hon gå ner i vikt för att det inte ska bli besvärligt under graviditeten.

Vaccination - Se till att tiken har ett vaccinationsskydd som inte går ut under dräktighets- eller valp-perioden. Du bör inte vaccinera tiken under denna tid, utan hellre fylla på med nästa vaccination före parning om den tidigare vaccinationen går ut då tiken är dräktig eller har valpar. Då får även valparna få det skydd de behöver genom tiken.

Avelspartners - För att finna hanhundar som avelsmässigt stämmer med tiken, finns det ett register i den norska databasen där tikägare kan söka lämpliga avelspartners och göra provparningar. Där listas först hanhundar med lägst inavelsgrad i den region du har valt att söka. När du har funnit ett antal förslag, tar du kontakt med hanhundsägarna. Det finns också ett hanhundsregister på svenska Lundehundsällskapets sida, där hanhundsägare själva kan anmäla sina hanhundar för avel.

Hanhundsägaren - Bör vara villig att upplåta sin hanhund för avel och även låta tik och tikägare få möjlighet att träffa hanhunden före löpet. Detta för att kunna göra en bedömning av lämplig matchning som inte kan göras enbart av att läsa stamtavlan. Det är också en fördel om hundarna får bekanta sig med varandra innan det är dags för parning. Hanhundsägaren behöver också vara beredd att låta sin hund träffa tiken flera gånger under höglöpet, så länge som de är parningsvilliga. Detta för att säkerställa att parning sker under eller i nära anslutning till ägglossning.

Avtal - Om hanhundsägaren säger ja, behöver ni utforma ett avtal för parningsavgift och valpavgift. Det finns färdigtryckta avtal på SKK:s hemsida att använda för det (www.skk.se). Sök på parningsavtal så kommer dokumentet upp. På Lundehund.se under fliken Avel, finner du också rekommendationer om parningsavgift, valpavgift samt försäljningspris. Av tradition är det tikägaren som åker till hanhundsägaren för parning, men det kan man själva göra upp hur man vill göra. Det är också vanligt att hanhundsägare lämnar över sin hund till tikägaren, så att de kan umgås mer frekvent.

Avmaskning - Tiken bör avmaskas när hon börjar löpa för att säkerställa att hon inte har mask som kan spridas till valparna. Ett alternativ är att avmaska alla hundar som finns i hemmet så att de inte kan smitta tiken om de skulle ha mask. Om det blir valpar ofta, behöver man ta hänsyn till att avmaskning också är starka medel och välja att bara avmaska tiken. Vad som är bästa att göra, bör en veterinär kunna svara på.

Herpesvirus - Herpesvirus är mycket smittsamt och många hundar har det latent utan att vara sjuka. Herpesvirus sprids främst via luftvägarna, dvs genom att hundar nosar på varandra, men också via saliv, urin och i samband med parning. För en valp kan detta virus utgöra en akut och livshotande infektion. Valpen kan bli smittad i tikens livmoder eller i samband med förlossningen. Det brukar ta 6-10 dagar från det att valpen har infekterats till att den visar symptom. Därefter dör den som regel inom 1-3 dygn. För att förhindra detta kan man göra på två sätt. Antingen kan man vaccinera tiken mot herpesvirus. Då får hon den första sprutan i samband med parning eller i tidig dräktighet och den andra sprutan ca två veckor före beräknad valpning. Eller så kan man isolera tiken och den övriga flocken så att smitta inte kan uppstå.

Om tiken redan bär på herpesvirus, blir smittad vid parningen eller smittas före de tre sista veckorna innan valpning, hinner hon bilda antikroppar mot viruset i god tid före valparna föds och kan därmed ge dessa skydd mot smittan. Situationen blir allvarlig om en dräktig tik som tidigare är osmittad, blir smittad under de sista tre veckorna före valpning. Då hinner inte hennes antikropps nivå bli tillräckligt hög i råmjölken för att skydda valparna. Likaså om valpar, som inte fått tillräckligt skydd från råmjölken, smittas under de första tre veckorna. Man brukar tala om de sex kritiska veckorna. Dessa veckor bör man förebygga smittspridning genom att hålla dräktiga tikar och tikar som har valpar ifrån främmande hundar. Helst ska övriga hemma hundar också hållas isolerade under den här perioden, eftersom de annars kan föra smittan med sig hem.

Fruksamhet - Den mest fruktsamma perioden hos tiken är de sista två till fyra dagarna av höglöpet. Då har alla ägg avgått, hunnit mogna och är befruktningsdugliga. Men även om man parar henne tidigare eller senare kan det bli befruktning eftersom hanhundens spermier kan leva flera dagar i tiken, samt att tikens ägg kan leva några dagar efter ägglossning. För att optimera chanserna för befruktning, bör man låta para tiken minst två gånger. Med tanke på spermiernas överlevnadstid räcker det i normalfallet att para henne varannan/var tredje dag. Då sprids också möjligheten för befruktning ut tidsmässigt. De flesta misstag många gör, är att de parar tiken för tidigt.

Löp - När tiken börjar löpa tar du kontakt med hanhundsägaren och bokar preliminärt in ett besök. När i löpet din tik kommer i höglöp, är beroende av hur långa löp-perioder hon brukar ha. Om hon har korta löp-perioder får du vara beredd att åka iväg ganska snart. Om hon har långa löp-perioder, kan du ta det lugnare eftersom det är under de sista dagarna i höglöpet som ägglossning sker. Allra bäst är det om du och hanhundsägaren kan avsätta en vecka åt parning. Låt då hundarna träffas en stund varje/varannan dag fram tills parning sker. Därefter

låter du dem träffas några gånger till, t.ex. varannan dag, fram tills någon av dem säger ifrån. Då har du de bästa möjligheterna att pricka in ägglossningen.

Parningsmatta – Om hundarna ska para sig inomhus är det viktigt att underlätta parningen med en halksäker matta som de kan vara på. Det kan vara en stor matta med gummering under eller en stor plastmatta. Det kan också vara flera mattor intill varandra som hindrar dem från att halka. Detta behöver du prata med handhundsägaren om, ifall du åker dit. Ett alternativ är att du själv skaffar en matta som du tar med.

Parning - Det kan ofta börja med en uppvaktande lek mellan tik och hanhund för att utmytna i att tiken "ställer sig" och låter hanhunden rida på henne. Var med under parningen eftersom tiken kan bli orolig när hanhunden fastnar i henne. Fasthållningen eller hängningen, varar ofta i ca 10-20 minuter, men kan vara både kortare och längre. Håll i tiken och prata lugnande till henne under hela hängningen. När parningen är genomförd skriver du under parningsavtalet från SKK med hanhundsägaren, samt betalar parningsavgiften.

Dräktighetstecken – Det första tecknen på befruktning är att vulvan inte går ner helt i storlek och blir mjukare samt att bröstvårtorna blir rosafärgade. Likaså växer bröstvårtorna ut, vilket syns särskilt tydligt på tikar som inte har haft någon kull tidigare. Senare börjar också juvren att växa. Det är också vanligt att tiken tappar aptiten, vanligtvis i vecka 3 och 5. Då får man ge henne extra god mat. Efter halva dräktighetstiden börjar magen växa och de sista veckorna kan du se hur valparna rör sig därinne.

Utfordring – Det är viktigt att hunden får ett fullvärdigt foder under hela dräktighetstiden, gärna med tillägg av flytande multivitaminer, samt flytande B-vitaminer som innehåller folsyra (B9). Kokta hela ägg och rå äggula är också bra vitamintillskott. Läs mer om utfordring under fliken Kost.

Ultraljud/röntgen – För att säkerställa att tiken är befruktad kan du göra ett ultraljud från ca 24-28 dagars dräktighet eller en röntgen från ca 42 dagars dräktighet. Det är inget jag rekommenderar såvida det inte finns synnerliga skäl till att fastställa dräktigheten. Det finns alltid risker med sådana undersökningar och det mest skonsamma är att studera utseendemässiga förändringar. Tiken kan visserligen visa liknande tecken om hon är skendräktig, men det visar sig snart hur det är.

Tävling – 30 dagar före beräknad födsel är det inte tillåtet att tävla eller ställa ut en dräktig tik. På grund av smittorisk bör man avstå från att träffa främmande hundar under hela dräktigheten.

Transport - Det är inte tillåtet att resa med en hund 14 dagar före beräknad nedkomst. Tiken får inte heller transporteras förrän än en vecka efter valpningen. Undantag från dessa regler finns för resor till veterinär samt sällskapshundar som transporteras i personbil kortare sträcka än 50 kilometer.

Försäkring - Se till att du har rätt försäkringsskydd för din valptik och att den även täcker för komplikationer som kan inträffa. Likaså vad som gäller för valpkullsförsäkring och dolda fel. Enligt konsumentköplagen har uppfödaren ansvar för eventuella dolda fel hos valparna upp till tre år efter leverans.

Veterinärkontakt - Lundehundar har som regel lätta och snabba förlossningar. Ändå kan det tillstå komplikationer och då är det bra att ha telefonnummer framme till närmast veterinärklinik samt närmast jouröppna veterinärklinik om födseln skulle ske på kvällen, natten eller helgen.

Dräktighetstid – För Lundehundar är den dräktiga genomsnittstiden 61 dagar, men rekommendationen är att redan från dag 56 börja bevaka hunden då födseln kan ske redan då. Själv har jag haft tikar som har fött välutvecklade valpar på dag 55. Hur lång dräktighetstiden är, påverkas ofta av antalet valpar i kullen. Färre valpar ger vanligtvis en längre dräktighetstid och större valpar, medan fler valpar oftare ger en kortare dräktighetstid och mindre valpar.

Valpbädd – En mindre bädd med mjukt rundade hörn är den optimala valpbädden den första veckan. Då håller sig valparna närmare tiken och hennes värme och kan inte "fastna" i ett hörn när kravlar sig fram. Dessutom ska bäddens sidor ska vara så höga att valparna inte kan ta sig över kanten, samtidigt så låga att tiken utan problem kan ta sig in och ut. Gör i ordning valpbädden i god tid före födseln och visa tiken dit. Låt det finnas filter att bädda med, men ta bort dem efter valpningen så att inte tiken kan bädda in valpen i någon filt. Stora handdukar är bra till att börja med, se till att de täcker hela bädden. Fiberfällor brukar rekommenderas då urinen rinner igenom dessa och ytan kan hållas relativt torr. De kan också tvättas på hög värme samt är mjuka och sköna att ligga på.

Valprum – Rummet ska vara varmt, torrt, dragfritt, ostört och skyddat från andra hundar och besökare. Eftersom valparna inte kan hålla värmen själva, behöver det vara varmt i rummet. Ett sätt att ordna det varmt och dragfritt är att hänga tjocka filter mot ytterväggar. Likaså behöver ett kallt golv en varm och tjock filt eller något annat värmeisolerande underlag. Man brukar säga att det ska vara runt 28-30 grader hos valparna och en lagom temperatur i rummet kan då vara 20-22 grader. Resterande värme får de från tiken. Du kan använda en termometer som visar både inne och utetemperatur och lägga den ände som är till för utetemperatur i valpbädden. Då kan du se både rumstemperatur och temperatur hos valparna.

Om du behöver isolera värmen kan du hänga en filt eller handduk som tak över valpbädden. Då stannar värmen kvar bättre. Samtidigt får inte valprummet vara för varmt, eftersom valparna inte heller kan göra sig av med överskottsvärme. Var därför försiktig med värmedynor och om du använder sådana, se till att det finns plats där valpar och tik kan dra sig undan om det blir för varmt. Det rekommenderas också att fylla en plastflaska med ljummet vatten, ca 35-36 grader och lägga i bädden. Då är det viktigt att den verkligen håller tätt. Värmelampor är luriga då de ger en intensiv uppvärmning och bör hanteras med stor försiktighet. Vi valde att sätta in ett element i valprummet som vi ställde in så att det gick igång när temperaturen sjönk i rummet. När sedan temperaturen kommit upp i rätt grader, stängdes elementet av. Jag tycker att det gav en behaglig värme, samtidigt är det viktigt att kontrollera sina värmekällor med jämna mellanrum.

Förberedelse valpning – Anteckningsblock för att skriva ned klockslag, särskiljande tecken, kön, vikt och annat som är värt att notera t.ex sätesförlossning, andning, om moderkakan kommit. Hushållspapper, soppåse, handdukar, våg och ev sug. En trubbig och slö sax för att "tugga" av navelsträngen om inte tiken gör det. Rena händer inför valpning är viktigt.

Fosterhinna - Valpen ligger vanligtvis i en fosterhinna när den föds och denna behöver öppnas så att valpen kan börja andas. Tiken försöker ta sönder den genom att slicka på den. Du kan hjälpa tiken genom att ta håll på fosterhinnan nära huvudet och ta ut valpen. Låt tiken slicka valpen torr. Du kan också hjälpa till att gnugga den torr med en tunn frottéhandduk, framförallt om valpen är livlös och behöver "gnuggas igång."

Vattenavgång - Om vattnet går innan valpen kommer, kan fosterhinnan ha gått sönder och valpen föds utan denna. Om det händer, se till att tiken är i valprummet så att hon inte föder

valpen någon annanstans. Om valpen verkar ha fått i sig vatten, kan du suga ut det med en sug eller med din mun.

Moderkakan – Kommer ofta ut direkt efter valpen men kan också komma ut efter flera timmar, särskilt om det är sista valpen. Håll reda på hur många moderkakor som har kommit så att du vet om någon blivit kvar i tiken. Tiken vill ofta äta upp moderkakan. Eftersom den innehåller mycket näring kan hon göra det. Om det blir många moderkakor kan man ta bort de sista för att det inte ska bli för kraftigt för henne. Detta är sällan några problem för Lundehundar som får få valpar.

Navelsträngen - Tiken vill ofta bita av navelsträngen. Om hon är för ivrig kan hon bita för nära valpen och orsaka en blödning. Det kan du avhjälpa genom att klämma ihop navelsträngen ca 2 cm från valpen och sedan låta tiken bita av den. Du kan också själv "bita av" navelsträngen med en slö sax som tuggar sig igenom den. Detta för att efterlikna tikens tänder och slippa oväntade blödningar. Undvik alltså vassa saxar! Välj att ta av navelsträngen mellan valp och efterbörd där den är som tunnast och inte lika blodfylld. Hellre för lång än för kort, men se till att tiken inte börjar tugga och dra i den om den är lång. Ganska snart försvinner blodet och du kan ta ner den lite till. Därför är det viktigt att se över navelsträngen snart igen och korta ned den lite till, alternativt knyta om den med bomullsgarn. Att knyta om en navelsträng är också något du kan göra om den blöder.

Råmjölk – Så fort den första valpen är avtorkad, avslickad, avnavlad och vägd, lägger du den hos tiken för att dia. När det sker börjar livmodern att dra ihop sig, vilket underlättar för eventuellt kvarvarande moderkaka att komma ut och nästa valp att födas fram.

1:a levnadsdygnet – Från början kan det se ut som om valpen har svårt att hitta spenen och inte förstår att öppna munnen, men den brukar snart komma igång med att dia. Det är viktigt att valpen får i sig råmjölk. Någon gång kan du behöva hjälpa till genom att föra valpen närmare spenen och klämma ut en droppe mjölk. En liten viktnedgång under första dygnet är vanligt och inget att oroa sig för.

Hygien - Tvätta händerna när du går till valparna. Se till att de har det rent och torrt. Byt underlag minst en gång varje dag. Skura golvet i valphagen med såpa och vatten.

Kontroll – Håll uppsikt över värmen i valprummet. Att valparna äter som de ska och att tiken mår bra. Många uppfödare sover tillsammans med tiken den första tiden eftersom det blir lättare att hålla ett vaksamt öga på valparna då.

1:a veckan - Efter att valparna har fått i sig råmjölk ska du inte behöva hjälpa till vid spenarna, såvida det inte är en valp som är extra liten eller suger dåligt. Då behöver den mer tillsyn och hjälp. Hur mycket ser du genom daglig vägning av valparna. Var varsam med hanteringen av valparna. De är från början både blinda och döva, men reagerar med obehag på ovarsamma lyft. När valparna sover kan de rycka ganska mycket vilket ibland kan se lite otäckt ut. Det är helt naturligt och en förberedelse till att börja använda sina muskler.

Mjolkstockning – Det är viktigt att kontrollera tikens juver varje dag för att upptäcka eventuell mjolkstockning. Om det skulle bli problem, behöver du lägga varma omslag om tiken samt mjölka ur henne. Du ska bara mjölka ut så mycket att trycket släpper för att inte stimulera till ännu mer mjolkproduktion.

2:a veckan - Normalt fördubblar valparna sin födelsevikt någon gång under andra levnadsveckan. Om det är en liten kull går det vanligtvis fortare än om det är en stor kull där många ska dela på maten. Under denna veckan börjar valparna öppna sina ögon. De försöker

också resa sig upp på benen. Nu bör du se över valpklorerna och klippa dem om de är vassa. Det skonar tiken och övriga valpar från att bli rivna.

Avmaskning - Första avmaskningen av spolmasklarver ska ske före dag 21 om du använder Banminth eller Welpan. Sedan ska avmaskningen upprepas två gånger var 14:e dag samt en sista gång hos den nya ägaren. Även tiken bör avmaskas i samband med valparna. Andra vuxna hundar i familjen behöver inte avmaskas såvida det inte finns misstanke om att de är infekterade av mask.

3:e levnadsveckan - Motoriken utvecklas ännu mer och ögon och öron är nu helt i bruk. De första tänderna börjar komma fram. Avvänjning kan påbörjas liksom socialiseringsperioden. Håll efter klorna varje vecka så att valparna inte river tiken när de diar.

Avmaskning - Den andra avmaskningen ska ske två veckor efter den första om du har använt Banminth eller Welpan. Om du avmaskar med Axilur ska du ge den första dosen när valparna är 4 veckor. Avmaskningen ska sedan upprepas två gånger till, var 4:e vecka, fram till valparna är 12 veckor. Den sista avmaskningen görs av valpköparen.

4:e veckan - Avvänjning påbörjas om den inte har skett i vecka 3. För att skapa en lugnare miljö vid matsituationen kan du låta valparna äta ur var sin skål istället för en gemensam skål. På det sättet förhindrar du ett eventuellt konkurrens- och vaktbeteende mellan dem.

5:e veckan –Denna vecka ska du senast ha registrerat valparna hos SKK och betalat valpavgiften till hanhundsägaren. När det är gjort kan du annonsera på SKK:s webbsida Köpahund.se.

Avmaskning - Den tredje avmaskningen ska ske två veckor efter den andra avmaskningen om du använder Banminth eller Welpan.

7:e veckan –Nu kan veterinärbesiktning och vaccination av valpar ske som ska levereras vecka 8. Tänk på att låta det gå några dagar från avmaskning till vaccination. Veterinärtyget får inte vara äldre än sju dagar när du säljer valpen. Valparna får inte skiljas från sin mamma och sina syskon före 8 veckors ålder.

Det kan tyckas tidigt att vaccinera valparna redan i 7:e veckan. Dels för att de fortfarande är så unga, men också för att de har ett skydd från tiken tills de är ca 10 veckor. Många uppfödare har anammat detta och lämnar inte ut sina valpar förrän de är 10 veckor, vilket innebär att veterinärbesiktning, vaccinering och chippning skjuts fram.

Eftersom immunsystemet inte är fullt utvecklat förrän vid 12 veckor är ett annat alternativ att vaccinera valpen första gången då den är 12-13 veckor. Då räcker det med en spruta. Samtidigt får man vara noga med att inte låta valpen träffa främmande hundar förrän 1-2 veckor efter vaccinationen, men det behöver man vara även om den har fått sin första vaccination vid 7-8 veckor eftersom en så tidig vaccination inte kan ge fullt skydd. I Finland har man valt att vaccinera valparna första gången när de är 12 veckor och då endast ge en spruta, såvida hunden inte ska tävla eller ställas ut. Då behöver den få en påfyllnadsspruta en månad senare. Oavsett hur man väljer att göra, behöver hunden också vaccineras när den är 1 år för att få sitt grundskydd.

Avmaskning – Den andra avmaskningen ska ske 4 veckor efter den första om du använder Axilur.

8:e veckan - Veterinärbesiktning och vaccination av valpar som ska levereras efter vecka 8. Veterinärtyget får inte vara äldre än sju dagar när du säljer valpen. Valparna får inte heller skiljas från sin mamma och sina syskon före 8 veckors ålder.

Grundvaccinering DHPPi = valpsjuka, parvovirus, leverinflammation. **Pi** = kennelhosta.

För att hunden ska få sitt grundskydd inom vaccinationsprogrammet behöver den vaccineras när den är 3 månader och 1 år med DHPPi. Därefter bör den vaccineras vart 4:e år med DHPPi och varje år med Pi, om det finns risk att den kan smittas av kennelhosta.

Köpeavtal - Det finns tre olika varianter av obligatoriska avtal. Du hittar dem på SKK:s hemsida.

1. Köpeavtal – Valpen säljs till fullt pris och äganderätten till hunden övergår till köparen utan inskränkningar.
2. Köpeavtal med bibehållen avelsrätt – Köparen betalar 50% av valppriset och i gengäld får uppfödaren ta en kull på tiken och tre kullar på hanhunden.
3. Fodervärdsavtal – Uppfödaren överlåter hunden utan ersättning och får i gengäld ta två valpkullar på tiken och 6 valpkullar på hanhunden.

Om du väljer att ta handpenning får den inte överstiga 15 % av hundens inköpspris.

Information till valpköparen

- Att göra ägaranmälan till både svenska kennelklubben och Jordbruksverket.
- Att omgående försäkra valpen.
- Att vaccinera valpen vid 3 månader.
- Att avmaska valpen vid ca 12 veckor. Det bör ske före 3 månaders vaccinationen. Se till att det går flera dagar mellan avmaskning och vaccination.
- Att hålla valpen ifrån hundar utanför den egna flokken tills det har gått 1-2 veckor efter 3 månaders sprutan.

Att överlämna till valpköraren

- Ett skriftligt köpeavtal, SKK:s eget.
- Registreringsbevis i SKK där även hundens ID-märkning ska framgå.
- Veterinärbesiktningsintyg som inte är äldre än 7 dagar.
- Blankett för anmälan om ägarskap i SKK:s register.
- SKK:s broschyr "Välkommen valp."
- Information om skötsel, utfordring, avmaskning, vaccinationer mm.

Skicka även med

- Valpfoder för den första tiden.
- Halsband och koppel.
- En filt och en mjuk leksak som luktar mamma.
- En liten klosax till valpklorna.

Källor och rekommenderad litteratur

Hunduppfödning i teori och praktik: En handbok från svenska kennelklubben.

Kom-i-håg-lista för uppfödare: lundehund.se/uppfodare/kom-ihag-lista.

Lundeboka: Av Ingvild Espelien.

Svenska kennelklubben: skk.se.